

Benjamin Grosvenor, piano

Johannes Brahms
1833-1897

Drie intermezzi, opus 117
- nr. 1 in Es: Andante moderato
- nr. 2 in bes: Andante non troppo
- nr. 3 in cis: Andante con moto

Robert Schumann
1810-1856

Fantasie in C opus 17
- Durchaus phantastisch und leidenschaftlich vorzutragen
- Mässig, Durchaus energisch
- Langsam getragen, Durchweg leise zu halten

pauze

Modest Moesorgski
1839-1881

Schilderijen van een tentoonstelling
- Promenade
- Gnomus
- Promenade
- Il vecchio castello
- Promenade
- Tuilerieën
- Bydlo (zwarte Poolse ossenwagen)
- Promenade
- Ballet van de kuikens in de kop
- Samuel Goldenberg en Schmuyle
- Promenade
- Limoges, het marktplein
- Catacombae
- Cum mortuis in lingua mortua
- De hut op kippenpoten
- De grote poort van Kiev

'Één op de miljoen', zo typeerde The Independent zijn virtuoze beheersing van de moeilijkste pianotechniek en zijn opmerkelijke diepgang. 'En dat alles zonder enige vorm van show...het is een poëtische onderdompeling', volgens de Süddeutsche Zeitung. Benjamin Grosvenor is in Haarlem voor een avond met romantische vertellingen van goede vrienden Brahms en Schumann. En met de wereldvermaarde kleurrijke pianocycli naar aquarellen en tekeningen van Moesorgski's overleden vriend, architect en schilder Viktor Hartman, die eindigt met de machtige poort van Kiev.

Brahms' melancholie en berusting

De Drie Intermezzi opus 117 behoren tot de meest geliefde stukken die Johannes Brahms rond zijn zestigste nog voor zijn eigen instrument schreef. Hij voltooide ze in de zomer van 1892, vijf jaar voor zijn dood. Net als in zijn andere late pianowerken is de vroegere virtuositeit vervlogen en overheerst een mengsel van introspectie, melancholie en berusting, herkenbaar aan de mineurtoonsoort van het tweede en derde intermezzo. De titel Intermezzi (tussenstukken) koos Brahms omdat hij daarmee een zekere vrijheid had en geen grote vorm voor ogen had. De drie stukken hebben alle het voorschrift Andante, dus een gaand tempo, niet snel of langzaam, als peinzende wandelingen, bezonken miniatures. Aan het begin van het eerste stuk liet Brahms een Schots slaapliedje, afgedrukt, Lady Anne Bothwell's Lament in vertaling van Johann Gottfried Herder. Het tweede intermezzo is een wonder van transformatie, want de twee thema's ondergaan een voortdurende gedaantewisseling. En het derde intermezzo noemde Brahms 'het slaapliedje van al mijn verdriet'.

Hommage aan Clara en Beethoven

Wie door de eerste werken bladert die Robert Schumann tussen zijn twintigste en dertigste levensjaar schreef, bladert door bijna alleen pianomuziek. De piano was Schumanns eigen instrument. Zijn grote liefde, verloofde en vanaf 1840 zijn echtgenote, Clara Wieck, was de grootste pianiste van haar tijd. Op haar recitals voerde ze nagenoeg haar leven lang Roberts werken uit. Uit Schumanns vroege pianocycli is af te lezen hoezeer hij zich tot drie verschillende richtingen voelde aangetrokken: de technische virtuositeit, de poëzie en de literatuur, en de vrije fantasie. In de periode van de totale communicatieblokkade tussen Robert en Clara, opgeworpen door Clara's tirannieke vader Friedrich Wieck in 1836, stortte Robert een van de meest bijzondere pianowerken op papier die ooit zijn geschreven: de Fantasie in C opus 17, opgedragen aan Franz Liszt. Het is een uitbarsting van woede en verdriet om de 'verre geliefde', een lamento om Clara, die Robert twee lange jaren niet mocht ontmoeten en schrijven. In de openingsmaten ontketent Schumann een explosie van energie en passie waarin alles tegelijk gebeurt en die doet denken aan Chopins Revolutie-Etude. De alarmerende vallende kwintsprong die Clara symboliseert vormt een rode draad door het stuk. Tegelijk is de Fantasie een monument voor Beethoven

wiens dood in 1837 in Bonn herdacht zou worden en wiens muziek Schumann citeert in dit wonderlijke stuk. Aan het einde van het eerste deel klinkt een frase uit het zesde lied 'Nimm sie hin denn diese Lieder' uit Beethovens cyclus 'An die ferne Geliebte' opus 98. En inderdaad nam Clara 'diese Lieder' ter harte. Onder pseudoniem stuurde Robert haar de Fantasie op, zij studeerde haar in en voerde haar uit op een concert in Leipzig waar Schumann heimelijk tussen het publiek zat. Het kolossale tweede deel is een strijdvaardige en tegelijk poëtische mars waar Beethovens Pianosonate in A opus 101 in doorklinkt en een pre-echo van Chopins Fantasie in f opus 49, hoewel die nog geschreven moest worden! Dit moet Schumanns triomfboog voor Beethoven zijn geweest. De Fantasie eindigt in een sfeer die lijkt op die van Beethovens Pianosonate opus 111, met terugblikken, kalm en naar binnen gekeerd, met een citaat uit Schuberts Impromptu in Ges D.899 nr. 3 en opnieuw de frase uit Beethovens An die ferne Geliebte, maar anders geharmoniseerd.

Schilderijen van een tentoonstelling

Het jaar 1886 was een historische mijlpaal voor de Russische componist Modest Moesorgski. Er gingen toen na lang wachten twee werken van hem in première, het spraakmakende orkestwerk Een nacht op de kale berg en de opera Chovantsjina. Plaats van handeling: St. Petersburg. Het publiek was verbluft en de kritiek lovend. Alleen, voor de componist kwam die erkenning te laat. Hij was vijf jaar eerder overleden aan de drank. Enkele dagen daarvoor had de schilder Ilya Repin nog het beroemde portret van Moesorgski in zijn kleurige kamerjas geschilderd, dat een paar jaar geleden nog in het Groninger Museum te zien was. Moesorgski was de eigenzinnige revolutionair van de Russische muziek van de negentiende eeuw. Een geniaal musicus zonder officiële conservatoriumopleiding. Niet gehinderd door regels en geboden schreef hij zijn hoogst originele partituren en durfde daarin meer dan zijn gevestigde collega's.

Een sterk voorbeeld daarvan is zijn Schilderijen van een tentoonstelling, een pianowerk dat wereldfaam verwierf in de orkestversie van Maurice Ravel. Vrijwel alle werken van Moesorgski ontstonden door lange improvisaties aan de piano, zijn geliefde medium. Zo ook zijn Schilderijen van een tentoonstelling, de pianocyclus uit 1874 geïnspireerd door een tentoonstelling van aquarellen en tekeningen van Moesorgski's overleden vriend, architect en schilder Viktor Hartman. Moesorgski voert de luisteraar als een gids langs afbeeldingen van zeer uiteenlopende aard: mysterieus, vrolijk, griezelijk en grappig. Het lopen van het ene naar het andere schilderij heeft zijn eigen refrein in de steeds terugkerende Promenade. Tijdens de tentoonstelling staat de luisteraar oog in oog met een dwerg, een oud kasteel, een ballet van kuikens in hun eierschalen, een hut op kippenpoten van de heks Baba-Yaga en de machtige grote poort van Kiev.

Clemens Romijn

Benjamin Grosvenor

De Britse pianist Benjamin Grosvenor heeft een veelgeprezen internationale carrière als solist en kamermusicus, die wordt weerspiegeld in zijn uitgebreide discografie. Dit seizoen vermeldt zijn debuut met de NHK Symphony o.l.v. Paavo Jarvi, met de Bamberger Symphoniker en het Dallas Symphony Orchestra, als ook optredens met orkesten in Boston (Andris Nelsons), Montreal en Bern, en een tournee door het Verenigd Koninkrijk met het London Philharmonic Orchestra o.l.v. Andrey Boreyko. Als gastartiest in het Théâtre des Champs-Élysées in Parijs treedt hij op met zowel orkest als in solorecital. Andere recitaloptredens dit seizoen zijn in Tokio, Sjanghai, Berlijn en de Wigmore Hall in Londen.

Eerdere concertoptredens waren in Cleveland en Chicago, met het Gewandhausorchester Leipzig, het Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, Orchestre National de France en Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia in Rome. In het Verenigd Koninkrijk trad Benjamin Grosvenor op met alle grote Londense orkesten en zeer regelmatig op de BBC Proms. Naast een solorecital in de Royal Albert Hall heeft hij tijdens de Proms concerten gespeeld met werken van Beethoven, Chopin, Liszt, Busoni, Sjostakovitsj en Britten. Benjamin werkte onder andere samen met Marin Alsop, Riccardo Chailly, Elim Chan, Edward Gardner, Nathalie Stutzmann, Krzysztof Urbanski en Kazuki Yamada als dirigent. Benjamin gaf solorecitals in onder andere Carnegie Hall, Kölner Philharmonie, Warschau, Barbican Centre, Southbank Centre en op Klavierfest Ruhr en La Roque d'Anthéron. In 2024 bracht hij Hommage à Liszt van Brett Dean in première, met optredens in onder andere Luzern, Chicago en Londen. Benjamin is een fervent kamermusicus en speelt in kwartetten met Hyeyoon Park, Timothy Ridout, Kian Soltani en hij werkt ook regelmatig met het Modigliani en Doric Quartets. In 2011 tekende Benjamin bij Decca Classics, de jongste Britse musicus ooit en ook de eerste Britse pianist in bijna 60 jaar. Zijn indrukwekkende discografie omvat zowel solo- en kamermuziekwerken als concerten en heeft al heel wat onderscheidingen in de wacht gesleept: Chocs de l'année, Prix de Caecilia, Diapason d'or de l'année en Gramophone awards. Zijn meest recente release is Beethovens Tripelconcert met Nicola Benedetti en Sheku Kanneh-Mason. Benjamin Grosvenor is ambassadeur van Music Masters, een liefdadigheidsinstelling die zich inzet om muziekonderwijs toegankelijk te maken voor alle kinderen, ongeacht hun achtergrond.